

Crisismaatregel

Handreiking Wvggz

Versie 2.0

Document	
Naam document	Handreiking Crisismaatregel
Onderdeel / project	KCT
Opdrachtgever	BKR
Auteur	Bernd Wondergem

Versiebeheer

Versiebeheer				
Nr.	Datum	Omschrijving wijzigingen	Status	Auteur
2.0	14-7-2021	<ul style="list-style-type: none">- De werkwijze voor het toevoegen van een advocaat- Terminologie van het horen gelijkloidend gemaakt- Aangescherpt dat burgemeester zorg draagt voor registratie in geval betrokkene niet gehoord is	Definitief	Bernd Wondergem

Inhoud

INLEIDING	8
HOOFDLIJN VAN HET WERKPROCES CRISISMAATREGEL	9
STAP 1: SIGNAAL CRISISITUATIE VERWERKEN	11
STAP 2: INFORMATIE VERZAMELEN IN VERBAND MET DE CRISISMAATREGEL	12
STAP 3: HET NEMEN VAN EEN BESLISSING OVER DE CRISISMAATREGEL	15
STAP 4: VERVOLGACTIE NA HET NEMEN VAN EEN CRISISMAATREGEL	17

Inleiding

Door een psychische stoornis kan iemand zichzelf of anderen ernstig nadeel toebrengen. De Wet verplichte gezondheidszorg (Wvggz), die op 1 januari 2020 is ingegaan, beschrijft de wijze waarop in die gevallen verplichte geestelijke gezondheidszorg kan worden verleend. Dat kan zowel gedwongen opname betreffen alsook ambulante verplichte zorg. Gedwongen opname is bijvoorbeeld mogelijk als het in de eigen omgeving niet lukt of te onveilig is.

De Wvggz biedt zorgverleners instrumenten voor zorg op maat. Het idee is maatwerk te leveren en verplichte zorg zo kort mogelijk – en zo lang als noodzakelijk – te geven. De Wvggz is er alleen voor als het echt niet anders kan; het is voor mensen met psychische problemen beter om verplichte behandeling te voorkomen. Dit vraagt dat gemeenten en zorgaanbieders signalen van naasten en buurtbewoners serieus nemen. Tijdig beginnen met een passende behandeling is in het belang van de betrokkene en van de samenleving.

Reikwijdte Wvggz

De Wvggz ziet alleen op mensen met psychiatrische aandoeningen. Voor mensen met een verstandelijke beperking of psychogeriatrische aandoeningen is er de Wet Zorg en Dwang (Wzd). Het uitgangspunt van allebei de wetten is dat dwang tot zorg of opname uiterste zorgvuldigheid vraagt. Deze handreiking beperkt zich tot de Wvggz.

Crisismaatregel

Het nemen van een crisismaatregel is onderdeel van de Wvggz, om verplichte zorg te kunnen bieden als ultimum remedium. Dit betekent dat vrijwillige zorg niet lukt, en dat de situatie zo dringend is dat een zorgmachtiging niet kan worden afgewacht. De burgemeester kan een crisismaatregel nemen na advies van een onafhankelijk psychiater, zoals verwoord in de medische verklaring. Deze maatregel duurt maximaal drie dagen, en kan daarna nog drie weken worden voortgezet door de rechter. Een crisismaatregel kan leiden tot verplichte ambulante zorg of opname. Voorafgaand aan een crisismaatregel is gedurende maximaal 18 uur tijdelijk verplichte zorg toegestaan met een maximum van 12 uur nadat betrokkene door een psychiater onderzocht is.

Handreiking crisismaatregel

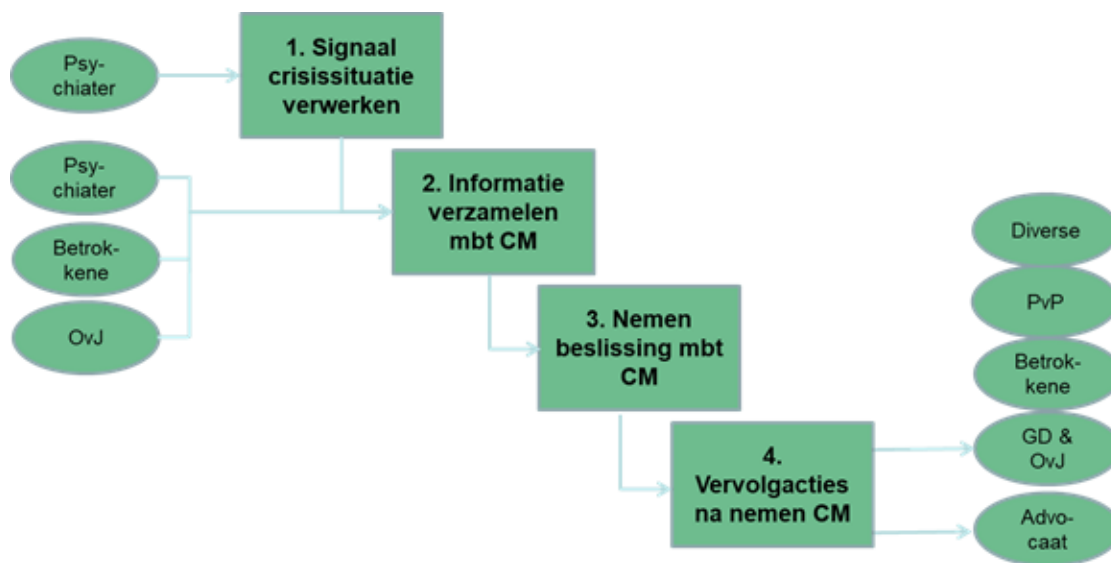
Deze handreiking is een hulpmiddel bij het inrichten van de crisismaatregel. Het beschrijft het werkproces van de crisismaatregel vanuit het oogpunt van gemeenten.

Deze handreiking is tot stand gekomen in overleg met de ketenpartners die betrokken zijn bij de uitvoering van de Wvggz. Het ketencoördinatieteam (KCT) heeft daarbij de rol gehad als penvoerder en heeft afstemming verzorgd met onder andere de VNG, de Nederlandse GGZ, de NVvP, het OM, de Politie, de Stichting PVP, de Raad voor de Rechtsbijstand en het Ministerie van VWS. In deze serie is ook een handreiking verschenen voor het verkennend onderzoek.

Hoofdlijn van het werkproces crisismaatregel

Onderstaande figuur schetst de hoofdlijn van het werkproces voor het nemen van crisismaatregelen. De burgemeester ontvangt een signaal over iemand die in een crisissituatie verkeert (stap 1). Veelal bestaat dit signaal uit een medische verklaring die is opgemaakt door een psychiater. Daarna wordt informatie verzameld die nodig is om een beslissing te nemen over een crisismaatregel (stap 2). Dit betreft bijvoorbeeld het opvragen van de historie van verplichte zorg en het horen van de betrokkene. In stap 3 neemt de burgemeester een beslissing over de crisismaatregel. Daarna volgt het informeren van betrokken partijen (stap 4).

Alvorens de vier stappen verder uit te werken, wordt hieronder eerst beschreven wat de criteria zijn voor het nemen van een crisismaatregel en welke actoren bij het werkproces betrokken zijn.

Criteria voor de crisismaatregel

De burgemeester kan ten aanzien van een persoon die zich in zijn gemeente bevindt een crisismaatregel nemen, indien:

- er onmiddellijk dreigend ernstig nadeel is;
- er een ernstig vermoeden bestaat dat het gedrag van een persoon als gevolg van een psychische stoornis dit dreigend ernstig nadeel veroorzaakt;
- met de crisismaatregel het ernstig nadeel kan worden weggenomen;
- de crisissituatie dermate ernstig is dat de procedure voor een zorgmachtiging niet kan worden afgewacht; en
- er verzet is als bedoeld in artikel 1:4 tegen zorg.

Wie zijn de actoren? Wat is hun rol?

Psychiater

Geeft het signaal dat een persoon zich in een crisissituatie bevindt (veelal door middel van het zenden van een medische verklaring). Dit gebeurt naar aanleiding van een melding van de politie of in veruit het grootste gedeelte van de gevallen na een verzoek van de zorgverantwoordelijke om medische beoordeling.

De burgemeester

- Naar aanleiding van het signaal van de psychiater start de burgemeester het werkproces voor het nemen van een crisismaatregel.
- De burgemeester kan besluiten een crisismaatregel te nemen als bij een traject tot een zorgmachtiging blijkt dat er een crisis is die vraagt om onmiddellijk ingrijpen.
- Om een crisismaatregel te nemen is een medische verklaring van een psychiater vereist, waarin wordt benoemd dat aan de vereisten van de wet is voldaan.
- De burgemeester stelt de betrokkene in staat zo mogelijk gehoord te worden.

Officier van justitie

Kan de burgemeester desgevraagd informeren of voor betrokkene eerder een zorgmachtiging is afgegeven¹. De historie gaat vanuit het oogpunt van privacy niet verder terug dan een jaar. De informatie wordt verstrekt via een koppeling met het systeem van Khonraad.

De betrokkene

- Krijgt gelegenheid zijn visie te geven, hij/zij kan zo mogelijk worden gehoord door de burgemeester of door iemand in opdracht van de burgemeester.
- Krijgt als hij/zij dat wenst hulp van een onafhankelijke patiëntvertrouwenspersoon (pvp) die advies en bijstand verleent. De pvp komt op voor de rechten van de betrokkene en geeft advies en bijstand, bijvoorbeeld wanneer de betrokkene het niet eens is met tijdelijke medicatie of insluiting.

¹ Dit betreft alleen historie van de Wvvgz en de voorloper BOPZ. Het OM heeft geen historie van de Wet Zorg en Dwang (Wzd).

Stap 1: Signaal crisissituatie verwerken

De startsituatie is dat iemand wordt aangetroffen in een crisissituatie. Omstanders, buren of naasten bellen de hulpdiensten via 112. Daar wordt getriageerd naar bijvoorbeeld de politie of de geneeskundige meldkamer. Vervolgens kan (eventueel² in afstemming met de eerstelijnsverwijzer zoals de huisarts of een GGD arts) de crisisdienst ingeschakeld worden voor beoordeling.

Als iemand zich al in een zorginstelling bevindt of extramurale zorg ontvangt op het moment dat de crisissituatie zich voordoet zal de zorgverantwoordelijke met de crisisdienst schakelen.

De crisisdienst heeft in het systeem van Khonraad de mogelijkheid een aantal vragen te beantwoorden. Deze informatie wordt verderop in het werkproces door andere actoren gebruikt. Het betreft:

- De optie om aan te vinken 'Heeft betrokkene expliciet aangegeven niet te willen worden gehoord'.
- De optie om aan te vinken 'Is betrokkene in staat te worden gehoord'.
- De vraag 'Op welk telefoonnummer is betrokkene bereikbaar voor het horen?'. Deze informatie is cruciaal voor het vervolgproces.
- De optie om aan te geven dat er een tolk nodig is.

In geval er een beoordeling voor een crisismaatregel gevraagd wordt stelt de psychiater die betrokken wordt een medische verklaring op. Hij stuurt deze via het systeem van Khonraad naar de burgemeester. Dit signaal komt binnen bij de ambtenaar die hiervoor gemachtigd is. Het uitgangspunt is dat de burgemeester pas wordt geraadpleegd voor het nemen van de beslissing als alle informatie klaar staat³.

Het kan ook zijn dat de burgemeester zelf de werkwijze voor een crisismaatregel start, bijvoorbeeld als in een traject voor een zorgmachtiging blijkt dat er sprake is van een crisis. Vervolgens kan de burgemeester (eventueel in afstemming⁴ met de eerstelijnsverwijzer zoals de huisarts of een GGD arts) de crisisdienst inschakelen, waarna de bovenstaande procedure verder intreedt.

Welke gemeente is verantwoordelijk?

De medische verklaring is in Khonraad beschikbaar voor de burgemeester van de gemeente waar de betrokkene zich op dat moment bevindt. In de praktijk wordt de betrokkene vaak vervoerd van de plaats waar de crisissituatie ontstond (bijvoorbeeld thuis of op straat) naar een (regionale) opvanglocatie. Gemeenten waar zo'n opvang is gevestigd, zullen vaker te maken krijgen met crisismaatregelen en met de kosten en werklast die hieruit voortvloeien. Over de verdeling van verantwoordelijkheden en de verrekening van kosten moeten gemeenten regionaal afspraken maken. De uitvoering van de Wvvggz is een wettelijke taak voor alle gemeenten.

² In die gevallen waarbij de betrokkene nog niet in zorg is zal een verwijzing door een erkende verwijzer noodzakelijk zijn. Dit blijkt per regio verschillend geregeld te zijn.

³ De burgemeester dient zelf via Khonraad de OvJ te vragen naar eventuele zorghistorie omtrent eerder afgegeven zorgmachtigingen maar kan dit ook desgewenst delegeren.

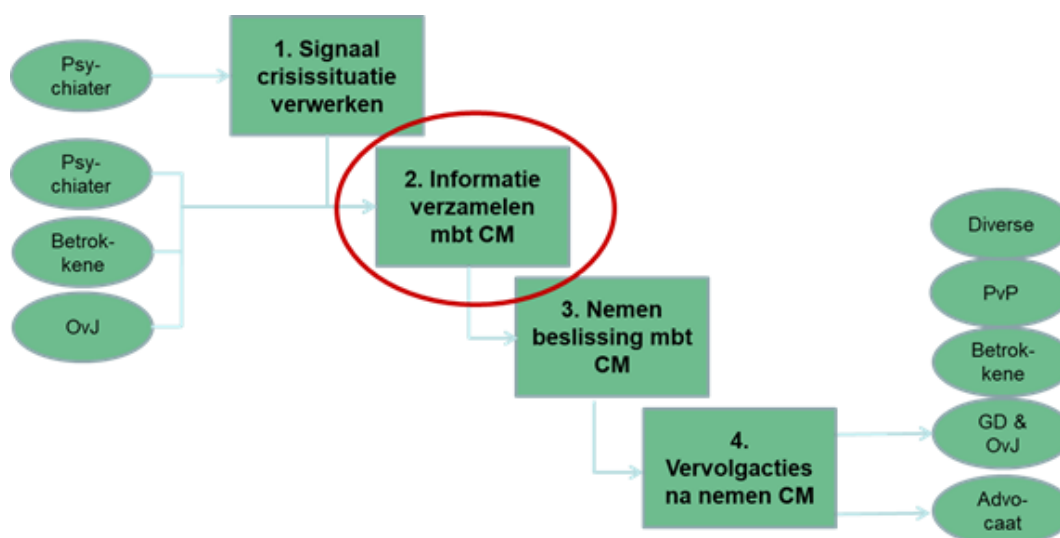
⁴ In die gevallen waarbij de betrokkene nog niet in zorg is zal een verwijzing door een erkende verwijzer noodzakelijk zijn. Dit blijkt per regio verschillend geregeld te zijn.

Stap 2: Informatie verzamelen in verband met de crisismaatregel

De voor het nemen van een crisismaatregel relevante informatie wordt verzameld:

- Eerder aan betrokkene verleende verplichte zorg
- Tijdelijk verleende verplichte zorg
- Hoorverslag

Historie

De burgemeester kan in het besluit over de crisismaatregel meewegen of de betrokkene in het laatste jaar eerder verplichte zorg heeft gehad. Het OM verstrekt deze informatie via Khonraad. Dit betekent uiteraard niet dat eerdere verplichte zorg automatisch moet leiden tot een nieuwe crisismaatregel.

Tijdelijke verplichte zorg

Ook kan het zijn dat, voorafgaand aan de beslissing van de burgemeester, tijdelijk verplichte zorg wordt verleend indien redelijkerwijs mag worden verondersteld dat een CM zal worden genomen. De instantie die deze zorg verleent⁵ brengt de burgemeester hiervan op de hoogte. Partners die deze zorg verlenen registreren dit tevens in hun eigen systeem.

Horen van betrokkene

De betrokkene wordt zo mogelijk in de gelegenheid gesteld om zijn visie te geven op verplichte zorg. De wet formuleert dit in artikel 7:1 lid 3 Wvvgz als: betrokkene wordt zo mogelijk in de gelegenheid gesteld om te worden gehoord. Het horen moet gebeuren door een onafhankelijk persoon. Het ligt in de rede dat de burgemeester het horen (meestal) niet zelf doet. De wet biedt de mogelijkheid om het horen te beleggen bij een andere persoon of partij. Hierover kunnen lokaal nadere afspraken gemaakt worden. Deze taak vraagt 24-uurs bereikbaarheid en beschikbaarheid. Voor de organisatie daarvan verdient het aanbeveling aan te sluiten bij bestaande (regionale) structuren.

⁵ De wet benoemt in art. 7:3 wie deze zorg mag verlenen en hoe lang die mag duren.

Procesinstructies voor het horen

Degene die hoort, ook wel de hooragent genoemd, ontvangt de toelichting met procesinstructies indien het daartoe beschikbare tekstveld door de crisisdienst is ingevuld. Hierin kunnen suggesties van de crisisdienst opgenomen worden, bijvoorbeeld over de contactpersoon die gebeld kan worden.

Competenties voor het horen

De organisatie c.q. persoon bij wie het horen wordt belegd, hoeft niet per se te beschikken over medische ggz-expertise. Het moet iemand zijn die goed kan omgaan met crisissituaties, empathisch is en communicatief vaardig. Hij kan toelichten wat de rol en de meerwaarde van de patiëntvertrouwenspersoon is en hij is onafhankelijk. Hij is dus niet de zorgbehandelaar van de betrokkene indien deze later is opgenomen of ambulante zorg krijgt. Hij kan een bondig en duidelijk verslag maken voor de burgemeester.

Wanneer hoeft het horen niet?

De betrokkene moet 'zo mogelijk' in de gelegenheid gesteld worden te worden gehoord. De burgemeester hoeft het niet te (laten) doen als de betrokkene niet wenst te worden gehoord of als hij niet aanspreekbaar is. Evidente tijdsdruk kan worden aangevoerd als reden om het horen achterwege te laten. Dit heeft dan te maken met de bepaling dat voorafgaand aan de crisismaatregel maximaal 18 uur verplichte ggz mogelijk is. Als dreigt dat die termijn wordt overschreden, is er sprake van 'evidente tijdsdruk'. Ook zijn bijzondere omstandigheden denkbaar waardoor het horen achterwege wordt gelaten. De reden van het niet-horen moet altijd in de beschikking worden vermeld. Dit vloeit voort uit de motiveringsplicht in de Awb.

Registreren inspanningen of waarom betrokkene niet hoorbaar is

In geval betrokkene niet gehoord is, is het belangrijk voor de burgemeester of diens gemandateerde (aan wie het horen is opgedragen) om de reden daarvan te registreren. Als de psychiater acht dat de betrokkene "niet hoorbaar is", dan moet in het dossier dat de burgemeester in Khonraad aanmaakt worden vastgelegd waarom (op welke grond) de psychiater dit vindt. De burgemeester kan niet volstaan met het zonder overleg en/of toelichting overnemen van het oordeel van de psychiater. Als wel gepoogd is betrokkene te bereiken, dan is van belang te registreren welke inspanningen zijn verricht om de betrokkene de gelegenheid te geven zich uit te spreken. Daaruit moet blijken dat er voldoende inspanning geleverd is om betrokkene in staat te stellen te worden gehoord.

Voortgang van het horen

Voor psychiaters is het prettig om te weten wanneer het horen afgerond is, omdat daarna contact met de burgemeester volgt. De hooragent kan in de psychiater via Khonraad een bericht sturen over het (verwachte) verloop van het horen en de verwachte beschikbaarheid van het hoorverslag.

Patiëntvertrouwenspersoon

De overheid heeft bepaald dat een betrokkene ondersteuning aangeboden krijgt wanneer verplichte zorg aan de orde is, o.a. vanwege de grote inbreuk op het recht op zelfbeschikking van de betrokkene. Het bieden van die ondersteuning is het werk van de patiëntvertrouwenspersoon (pvp).

De pvp komt op voor de rechten van de betrokkene en geeft advies en bijstand. Bijvoorbeeld wanneer de betrokkene het niet eens is met de verplichte zorg zoals tijdelijke medicatie of separatie. De pvp kan ook ondersteunen bij klachten, bijvoorbeeld de bejegening of wanneer betrokkene vragen heeft over de verdere procedure.

De betrokkene heeft recht op deze ondersteuning. De gemeente wijst betrokkene daarom op de mogelijkheid van ondersteuning door een pvp en vraagt betrokkene toestemming voor het doorsturen van persoonsgegevens naar de pvp. Het kan raadzaam zijn dit te laten doen door degene die de betrokkene hoort in verband met de crisismaatregel. Die uitdrukkelijke toestemming is nodig in

verband met het bepaalde in artikel 7:1 lid 5 Wvvgz. De pvp neemt vervolgens contact op met betrokkene als de persoonsgegevens zijn ontvangen.

Horen en toestemming vragen voor doorsturen persoonsgegevens

De betrokkene zo mogelijk in de gelegenheid stellen om gehoord te worden en het vragen om toestemming voor het verstrekken van de persoonsgegevens aan de Stichting PVP zijn afzonderlijke verantwoordelijkheden in de Wvvgz. Ook in geval betrokkene aangeeft niet gehoord te willen worden zal de vraag over de persoonsgegevens gesteld moeten worden⁶. Het is aan de gemeente om dit in het werkproces en Khonraad te (laten) inrichten.

Procesinstructie horen

De werkwijze bij het horen verloopt in een aantal stappen, zoals in het kader aangegeven.

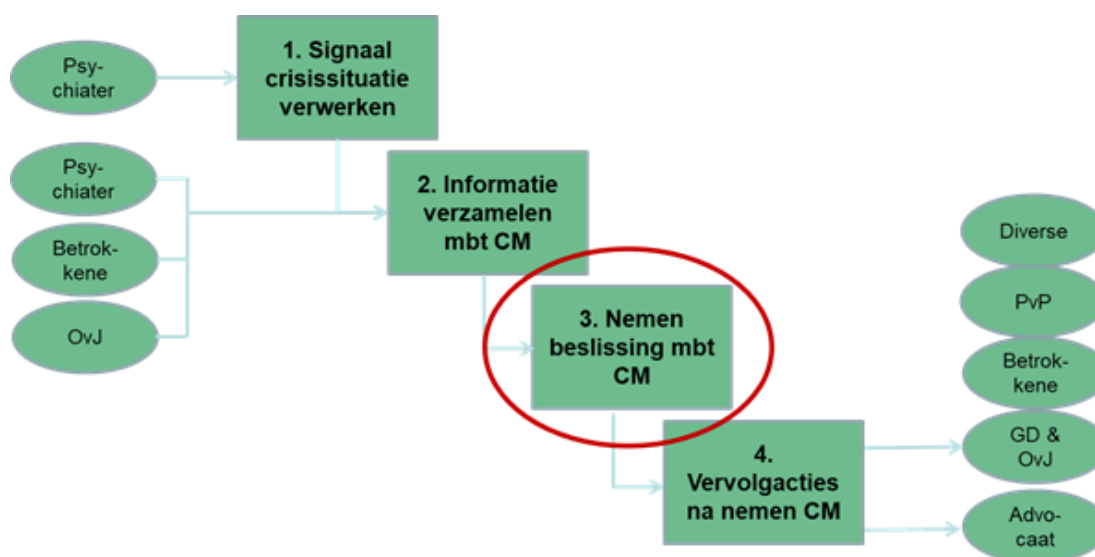
- Nagaan of betrokkene kan en wil worden gehoord
- Als horen niet mogelijk is, motiveren waarom niet
- Bepalen wie gaat horen en met deze persoon contact leggen
- Garanderen dat de veiligheid van de hoorder zeker is gesteld
- Betrokkene informeren over de mogelijkheid en meerwaarde van een patiëntvertrouwenspersoon
- Betrokkene toestemming vragen voor het verstrekken van persoonsgegevens aan de pvp
- Verslag maken van het horen in Khonraad

⁶ Wat de werkwijze met betrekking tot de uitvraag voor het verstrekken van persoonsgegevens kan zijn in geval betrokkene niet hoorbaar is, is nog onderwerp van gesprek tussen de ketenpartners.

Stap 3: Het nemen van een beslissing over de crisismaatregel

De burgemeester wordt in de regel gebeld door de psychiater die de medische verklaring opgesteld heeft. De burgemeester kan na of tijdens het gesprek met de psychiater in Khonraad alle relevante informatie vinden. De burgemeester neemt kennis van deze informatie en gaat na of is voldaan aan de criteria voor een crisismaatregel (zie de opsomming van de criteria op pagina 5).

Wanneer hij besluit tot een crisismaatregel bepaalt de burgemeester ook de duur van de CM en selecteert het aantal dagen in Khonraad. De duur van de CM is 1, 2 of 3 dagen dan wel langer indien de crisismaatregel afloopt op een zaterdag, zondag of algemeen erkende feestdag als bedoeld in de Algemene termijnenwet. Als de MV specifieke informatie bevat over de voorgestelde duur van de CM of als dit aan de orde komt in de eventuele mondelinge toelichting van de psychiater, dan neemt de burgemeester dat mee in de afweging. Als de MV en/of de toelichting daarover geen specifieke informatie bevatten, dan wordt in de regel 3 dagen als duur passend geacht, mede gezien de mogelijkheid om een lopende CM te beëindigen als de grondslag daartoe vervalft. Indien de CM eindigt op een zaterdag, zondag of algemeen erkende feestdag als bedoeld in de Algemene termijnenwet, dan wordt deze verlengd tot en met de eerstvolgende dag die niet een zaterdag, zondag of algemeen erkende feestdag is.

Door het aanklikken van de beslissing in Khonraad stelt de burgemeester automatisch het informatieproduct 'beslissing tot het nemen van een crisismaatregel' in werking.

Inhoud crisismaatregel

In de crisismaatregel staat minimaal welke zorg noodzakelijk is om de crisissituatie af te wenden en de duur daarvan⁷. Ook staat vermeld welke zorgaanbieder, geneesheer-directeur (indien bekend) en zorgverantwoordelijke worden belast met de uitvoering van de crisismaatregel en waar dit gebeurt. In de crisismaatregel is opgenomen dat er de mogelijkheid is van bijstand door een patiëntvertrouwenspersoon.

⁷ Er is in ketenverband een informatieproduct gedefinieerd voor de crisismaatregel. Hierin is ook de inhoud van het informatieproduct beschreven.

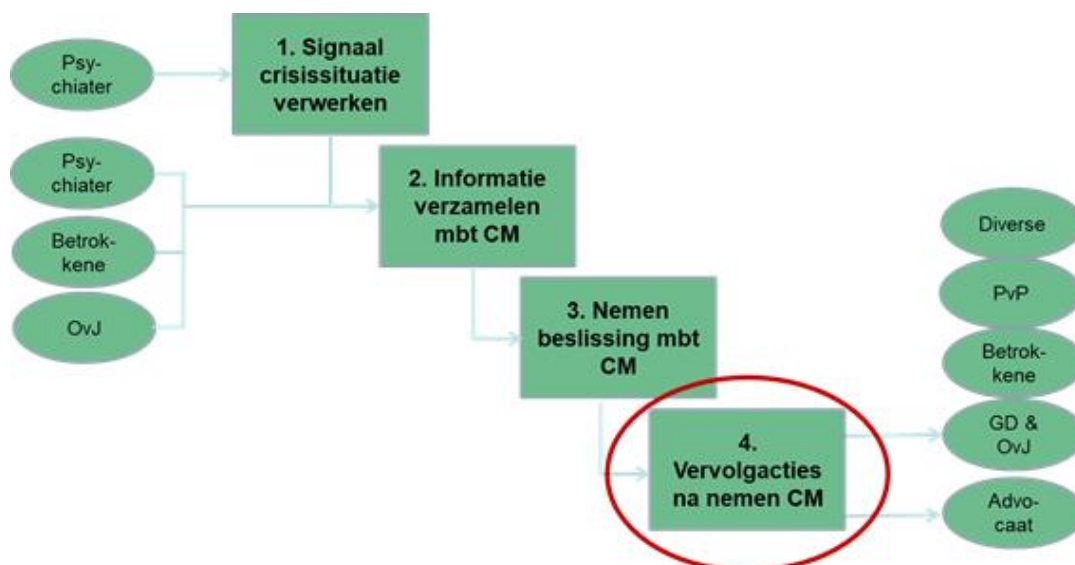
Het hoorverslag maakt geen onderdeel uit van de beschikking voor de crisismaatregel. Het hoorverslag kan indien nodig, bijvoorbeeld bij beroep, door de rechter worden opgevraagd. Het hoorverslag is toegankelijk in Khonraad voor de daartoe bevoegde accounthouders.

Stap 4: Vervolgactie na het nemen van een crisismaatregel

Informereren betrokkenen

De burgemeester stuurt een afschrift van zijn beslissing over de crisismaatregel aan de betrokkene, de advocaat van de betrokkene, de geneesheer-directeur, de Inspectie voor Gezondheidszorg en Jeugd, de officier van justitie en voor zover aanwezig de vertegenwoordiger van betrokkene. Als er sprake is van een gezinsvoogdij-werker, dan moet die ook geïnformeerd worden.

In het bericht aan betrokkene over de genomen crisismaatregel is een regel opgenomen in de crisismaatregel zelf over de mogelijkheid van beroep die betrokkene heeft op grond van artikel 7:6. Het systeem voorziet er ook in dat de zorgaanbieder de afgegeven medische verklaring ontvangt.

Advocaat

De burgemeester heeft de verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat betrokkene binnen 24 uur na het nemen van de crisismaatregel een advocaat krijgt. Als de betrokkene dat niet wil, hoeft het niet. Tijdens het horen kan betrokkene aangeven geen prijs te stellen op bijstand door een advocaat; dit kan in Khonraad geregistreerd worden.

De communicatie voor het toevoegen van een advocaat loopt via het systeem van Khonraad. Dit is als volgt ingericht. In alle gevallen, ook als betrokkene aangeeft bezwaar te maken tegen bijstand door een advocaat, wordt vanuit de gemeente een automatisch bericht aan de Raad voor de Rechtsbijstand (RvR) gestuurd. Een advocaat gaat dan in gesprek met betrokkene. Een eventueel door betrokkene kenbaar gemaakt bezwaar wordt via het bericht gedeeld met de advocaat. De advocaat kan vervolgens (nogmaals) expliciet met betrokkene zijn/haar wens voor bijstand bespreken. Daarnaast is afgesproken dat de gemeente de vraag 'heeft u bezwaar tegen bijstand van een advocaat' niet proactief stelt, maar dit alleen bespreekt als betrokkene daar in het gesprek zelf mee komt.

De patiëntvertrouwenspersoon

De burgemeester stuurt de persoonsgegevens naar de pvp wanneer de betrokkene daar toestemming voor heeft gegeven. Dit verloopt automatisch via Khonraad.